

VIVAT ACADEMIA

sekretariaat :

em. jacqmainlaan 126

1000 brussel — tel. 02 - 218 68 20 — pr 000-0429238-13

verantwoordelijk uitgever :

lic. hugo hermans

oude kerkstraat 56, 2000 antwerpen

De Centrale Raad kwam op zaterdag 21 oktober jongstleden in statutaire vergadering te Brussel bijeen om te beslissen over een aanvulling van de statuten, waarvan de tekst verder in ons blad is opgenomen. Bovendien werd met eenparigheid van stemmen onderstaande motie goedgekeurd en openbaar gemaakt. De tekst werd toegestuurd aan het agentschap Belga, diverse dagbladen en ook aan de B.R.T. die er een paar dagen later belangrijke punten van vermeldde. Het dient opgemerkt dat in het licht van de gewijzigde politieke toestand het V.V.A. zowat als eerste de onderstaande stellingen verkondigde, die kort daarop eveneens door andere Vlaamse drukkingsgroepen zoals het V.V.O. en de V.V.B. in nagenoeg eensluidende bewoordingen werden vooropgesteld.

MOTIE

De Centrale Raad van het Verbond der Vlaamse Academics :

- roept alle Vlaamse verkozenen op tot eendrachtige frontvorming in het Parlement,
- beklemtoont dat als eerste doel de federalisering van de Belgische staat naar de twee volks-gemeenschappen moet worden nagestreefd,
- eist dat de volgende grondwetgevende vergadering van het Parlement vrij over alle artikelen van de grondwet moet kunnen beraadslagen,
- staat op het standpunt dat de drieledige gewestvorming voorzien in het voor Vlaanderen noodlottig artikel 107 quater geschrapt moet worden,
- beklemtoont dat de absolute integriteit van het Vlaamse grondgebied in elk opzicht moet worden gewaarborgd,
- stelt dat in de hoofdstad de volledige gelijkgerecting van de nederlandstaligen in rechte en ook in feite moet worden verwezenlijkt,
- besluit dat alleen eerbied voor deze basisstellingen tot een eerlijke en blijvende pacifikatie kan leiden.

BETAAL UW BIJDRAGE voor het academiejaar 1978-'79 door storting op postrekening 000-0429238-13 van Verbond der Vlaamse Academics, Emiel Jacqmainlaan 126, 1000 Brussel. Vermeld de afdeling waartoe U wilt behoren, indien U **niet** geografisch bij de afdeling van uw woonplaats wenst te worden ingedeeld. De bijdragen blijven onveranderd : steunende leden 1000 fr. of meer, gewone leden vanaf het zesde jaar na promotie 500 fr., pas-afgestudeerden de eerste vijf jaren na promotie 200 fr., dienstplichtigen 200 fr., bijkomende leden, ook academics in hetzelfde gezin, per persoon 100 fr., vrijblijvend clubgeld voor Antwerpen of elders 100 fr. Vergeet niet bij de overschrijving duidelijk de bestemming te vermelden. De bijdrage kan ook aan de plaatselijke afdeling worden betaald. WERF OOK NIEUWE LEDEN, aldus maakt U het V.V.A. sterker : zo kan het meer doen voor de Vlaamse zaak in het algemeen en voor de zaak der academics in het bijzonder. Het Centraal Sekretariaat is open van 9.30 tot 15 uur, op alle werkdagen behalve woensdag. 's Avonds of tijdens de schoolvakantie is de sekretaresse, Mw. Dekleermaeker-De Mulder te bereiken op het telefoonnummer 02/358 50 19.

GEMEENSCHAPSAKKOORD EN... HUWELIJKSVERMOGENRECHT

Anderhalf jaar geleden zaaide de regeringsverklaring Tindemans II verwarring in het Vlaamse kamp. Na zeventien maanden is de tijd rijp voor een terugblik als lering voor de toekomst.

Einde 1976 waren de Vlaamse verenigingen in het Overlegcentrum tot een akkoord gekomen over wat voor hen de staatshervorming moest inhouden om van dit land iets leefbaar te maken. Besprekingen werden aangevat met de leiding van de Vlaamse politieke partijen, waaruit snel bleek dat talrijke punten van overeenkomst bestonden.

De verkiezingen van begin 1977 gooiden echter roet in het eten, vooral omdat bij de vorming van Tindemans II op konunautair vlak een regeerakkoord werd afgesloten door de voorzitters van de meerderheidspartijen. En daartoe behoorde ook voor het eerst de Vlaamsnationalistische partij. Het regeerakkoord werd later voorgesteld als het enig „haalbare”, gezien de in de grondwetsherziening van 1971 vervatte drieledige gewestvorming en het prijsgeven op nationaal vlak van de Vlaamse meerderheid.

Dit vormde het begin van een door velen betreunde verdeeldheid in het Vlaamse kamp. De pro-Egmonters verdedigden de gesloten akkoorden als eerbaar en haalbaar waarbij het kompromis de basis moest vormen van de toekomstige Vlaamse staat. De anti-Egmonters verwierpen deze stelling en stelden dat de nadruk in de akkoorden te veel gelegd werd op de drieledige gewestvorming, waarbij de toegevingen in Brussel en in Vlaams-Brabant onaanvaardbaar werden geacht.

Zo ontstond dan een dovemansgesprek doordat de „pro's” hun handtekening verdedigden en de „anti's” ruime agitatie voerden tegen een pakt dat volgens hen geen gemeenschapspakt kon betekenen. En in feite was er tussen beide partijen geen verschil van mening over de basisprincipes, maar alleen over de te volgen taktiek. Welke groep gelijk of ongelijk had of heeft, is in feite niet belangrijk. Wat wel belang heeft, is dat elke flamingant nu einde 1978 moet vaststellen dat dank zij of ondanks deze soms hevige meningsverschillen volgende vaststellingen kunnen gemaakt worden :

— een grondwetgevende vergadering of konstituante

is op komst die de staatshervorming kan aanpakken,

- de drieledige gewestvorming vervat in het beruchte artikel 107 quater wordt door de Vlaamse verenigingen eensgezind verworpen, terwijl in het politieke kamp de eis groeit ze voorwerp te maken van herziening,
- inzake de vrees voor ideologische minorisering in onderwijs en op cultuurgebied wordt nu minder krampachtig gereageerd, zodat de federalisering van het onderwijs meer mogelijkheden krijgt.
- elke regeling voor Brussel-Hoofdstad wordt door Vlaanderen slechts aanvaard tegen volledige gelijkgerichting in rechte en ook in feite van de nederlandstaligen, wil men geen vraagtekens plaatsen bij het hoofdstad zijn van Brussel,
- voor Vlaams-Brabant is er een consensus dat dit gebied moet horen onder de eksklusieve bevoegdheid van het Vlaamse gewest én van de nederlandstalige gemeenschap ; elke maatregel die de verfransing in de hand kan werken, wordt uitgesloten,
- de nodige autonomie moet volgens allen gepaard gaan met verantwoordelijkheid, ook op financieel gebied, wat inhoudt dat een eigen fiskaliteit inherent is. Daarbij wordt solidariteit niet uitgesloten, maar vooral ingebouwde compensatieregelingen zijn af te keuren.

Het Egmontkomitee plande maanden geleden een Staten-Generaal rond deze tema's. Ondertussen werden de besprekingen hierrond ook buiten het komitee gevoerd en een consensus bereikt. Dit moet een nieuwe basis voor de Vlaamse Beweging worden i.v.m. toekomstige actie en een ruggesteun voor de partijen tijdens de komende konstituante. Kortom, het is een taak voor velen en ieder moet zijn verantwoordelijkheid opnemen...

Terugblikkend op de meningsverschillen rond 'Egmont' past dan wel nogmaals de bedenking dat eens te meer in de Vlaamse Beweging het dispuut tussen minimalisten, maksimalisten, radikalen en pragmatici, enz. is opgelaaid. En in feite komt dit eens te meer neer op een verkeerd begrepen inzicht in programma's, haalbare en niet-haalbare, buitenparlementaire en parlementaire fronten enzovoort.

De Vlaamse Beweging moet eensgezind zijn in het bepalen van de noodzakelijke punten in de staats-hervorming. Kortom, wij Vlamingen moeten weten waar we heen willen. Tot hiertoe is telkens een programma opgesteld dat perfect 'technisch uitvoerbaar' was (zie de nota van het Overlegcentrum).

Het dispuut met de politici ging telkens ook over het 'politiëk haalbare' ervan. De politici eisten telkens van de Vlaamse verenigingen een uitgewerkt plan en verwierpen het dan als „niet haalbaar”, waarbij men zich de vraag kan stellen of zij niet te veel vragen. De Vlaamse verenigingen beperkten zich grotendeels tot het opstellen van een schema dat wel technisch uitvoerbaar leek, maar gingen daarna weer op hun lauweren rusten en voerden geen bestendige werking om dat schema ook politiek haalbaar te **maken**. In feite ligt dus de fout bij beide. Als de politici vaststellen dat zij een ontwerp niet aanstonds kunnen vertalen in wetteksten dan moeten zij elk akkoord vermijden dat de verdere verwezenlijking van de doelstellingen bemoeilijkt of in gevaar brengt.

Een vergelijking met het huwelijksvermogenrecht is niet louter humoristisch. Wil men het Belgisch (én opgedrongen) huwelijk van 1830 met het stelsel van gemeenschap van goederen wijzigen en aanpassen aan de realiteit van heden, dan dringt zich een **nieuw huwelijkskontraat** op. De notarissen en de juristen moeten in juridische termen vertalen wat beide huwelijkspartners willen en een aangepast kontraat opstellen. Zowel de eigen belangen en verlangens van beide partners moeten gerespekteerd worden als de belangen van de gemeenschappelijke kinderen: de hoofdstad Brussel en de werkelijk gemeenschappelijke belangen. Gebeurt dit niet of onvolledig, dan zal er zeker geen pacificatie komen en wordt een echtscheiding onvermijdelijk. In geval van echtscheiding stelt men echter doorgaans vast dat de belangen van beide partijen kunnen beveiligd worden, doch dat praktisch altijd de belangen van de kinderen (zijnde in onze vergelijking het gemeenschappelijke) worden benadeeld. Terugkomend op het Belgisch huwelijk is het duidelijk dat hier de knoop ligt van het voortbestaan van dit land. Wil men komen tot een vernieuwd huwelijkskontraat, dan moet er voor de

gemeenschappelijke zaken een akkoord komen dat elke partner gelijke zeggenschap geeft, maar de wederzijdse inmenging in de **eigen** belangen en goederen onmogelijk maakt. In geen geval mag de wens van de notaris voorrang hebben op de belangen van de huwelijkspartners.

Het is dus duidelijk dat wij vlaamsgezinden gewoon moeten eisen wat we nodig hebben, niets meer of niets minder en dat voor de gemeenschappelijke zaken in dit land een **basis van gelijkwaardigheid** de enig mogelijke regeling betekent.

Laat ons dan samen bepalen wat de basisprincipes zijn, er samen gaan achter staan, er samen een onophoudelijke agitatie rond voeren, zodat de politici **ze wel moeten vertalen in een nieuw huwelijkskontraat**.

Hieronder staat de integrale tekst afgedrukt van de „Beginselen van de Vlaamse Beweging in verband met de staats-hervorming”.

In een eerste zitting van de Staten-Generaal bijeen-geroepen door de groepering van Vlaamse organisaties waartoe het V.V.A. behoort, werden deze beginselen op zaterdag 4 november 1978 bekendgemaakt.

De betekenis van deze beginselverklaring is duidelijk. Er is een grens getrokken: tot hier en niet verder.

Als nuchtere Vlamingen zeggen wij: „Nu is het genoeg, er is geen enkele reden om te schrikken bij het gedonder of toe te geven aan de chantage van het Waals-Brussels blok!” Willen sommige Walen of Brusselaars het huis verlaten, laat ze dan gaan, maar wij willen niet langer op de kop gezeten worden.

Dit is de betekenis van de Staten-Generaal in zijn eerste zitting, zeker in het licht van de verkiezingen en de nieuwe gesprekken over de staats-hervorming. In een tweede zitting worden door de werkgroepen op basis van deze beginselen technisch uitvoerbare uitwerkingen klaar gemaakt. Het is aan de politici **én** aan ons ze haalbaar te maken! Daarom kan en moet rond deze beginselen het reeds aangevangen gesprek verder gaan tussen **alle** Vlamingen.

Lic. Hugo HERMANS

STATEN-GENERAAL

EERSTE ZITTING BRUSSEL 4 NOVEMBER 1978

BEGINSELEN VAN DE VLAAMSE BEWEGING IN VERBAND MET DE STAATSHERVORMING

- De Vlaamse Beweging heeft tot doel de welvaart en het welzijn van alle Vlaamse mensen. Om dit doel te kunnen verwezenlijken moet het Vlaamse volk zich volwaardig kunnen ontplooiën en zelfbeschikkingsrecht bezitten op politiek, cultureel, sociaal, economisch en financieel gebied.
- Bij het verwezenlijken van dit zelfbeschikkingsrecht en van nieuwe structuren dient rekening gehouden te worden met de bestaande realiteiten, die zijn : het Belgisch staatsverband, de heel-Nederlandse taalgemeenschap, Europa en de wereld.
- Ten aanzien van de éénwording van de continenten en van de wereld kunnen de nationale politieke instellingen niet meer de vorm behouden van volkomen soevereine staten. Het zelfbeschikkingsrecht zal dan ook gepaard gaan met samenwerking in het kader van grotere gehelen, waarbinnen zich het leven van de volksgemeenschappen afspeelt. In het Europa van morgen zullen deze volksgemeenschappen evenwel een essentiële rol vervullen ; sommige aspecten van de huidige staatsstructuren zullen immers vervagen of verdwijnen ten voordele van het Europa der volkeren.
- Ingevolge historische omstandigheden maakt het Vlaamse volk, behorend tot de ruimere Nederlandse taal- en cultuurgemeenschap, deel uit van het plurinationale Belgische staatsverband. Gezien het belang van het volk vóór het belang van de staat gaat, mag het Belgisch staatsverband de optimale ontplooiing van de Vlaamse Volksgemeenschap niet in de weg staan.
- De zelfbeschikking van het Vlaamse volk en zijn ontwikkeling tot een bewuste, samenhorige en dynamische gemeenschap vereisen ondermeer :
 - een eigen grondgebied met vaste, onaantastbare grenzen ;
 - één officiële taal, het Nederlands ;
 - soevereiniteit zonder enige beperking — tenzij voor aan hoger niveau (bijv. België en/of Europa) toegewezen aangelegenheden — over het hele eigen grondgebied en al zijn bewoners ;
 - eigen wetgevende, uitvoerende en rechterlijke instellingen, die eenvoudig, efficiënt en naar de mens gericht zijn ; dit betekent o.m. : één parlement en één regering, bevoegd voor alle aangelegenheden, die niet toegewezen werden aan hoger niveau ;
 - eigen financiële middelen ;
 - eerbiediging van de democratische spelregels en van de levensbeschouwing van eenieder, ook in de politieke praktijk.
- Autonomie voor de Vlaamse gemeenschap kan verwezenlijkt worden, met inachtneming van de Belgische realiteit, door aanwending van federalistische beginselen en technieken van staatsinrichting. Deze bestaan hoofdzakelijk in verdeling van de bevoegdheden onder autonome maar geïntegreerde entiteiten. Gezien de hoger omschreven beginselen moet de federalisering van België inhouden dat de politieke macht verlegd wordt naar twee volwaardige deelstaten, de Vlaamse en de Waalse, waaraan de ruimst mogelijke bevoegdheden worden verleend, met inbegrip van de residuaire macht, terwijl aan de gezamenlijke bondsstaat die bevoegdheden worden toegekend die voor zijn goede werking vereist zijn. Wanneer aan het recht op optimale autonomie binnen het Belgisch staatskader niet kan worden voldaan en Brussel niet de waarachtige hoofdstad wordt voor de beide gemeenschappen, is het onvermijdelijk dat de Belgische staat voor Vlaanderen elke betekenis verliest en dat andere oplossingen zich zullen opdringen op basis van het zelfbeschikkingsrecht.
- De huidige Brusselse situatie schept een apart probleem. Dit probleem is ontstaan door het feit dat de hoofdstad, die oorspronkelijk een Vlaamse stad is en die in het Vlaamse landsgedeelte ligt, sinds een vijftigtal jaren een numeriek sterke francofone aanwezigheid heeft gekregen.

De Brusselse agglomeratie kan niet worden beschouwd als een politieke entiteit op dezelfde voet als Vlaanderen en Wallonië, en dit ondermeer om volgende redenen :

- Brussel is een stadsgebied, dat zich in sociaal en economisch opzicht niet onderscheidt van de andere grote steden.
- Brussel vormt geen afzonderlijke volksgemeenschap ; op de vreemdelingen na, behoren zijn inwoners tot één van de twee grote volksgemeenschappen in België.
- Brussel heeft als bondshoofdstad een eigen, specifieke rol te vervullen : de functies van gewest en bondshoofdstad zijn onverenigbaar.
- In een bondsstaat met twee deelstaten zou een derde, bijkomende deelstaat het politiek evenwicht blijvend verstoren, wat ernstige gevaren inhoudt voor de Vlaamse deelstaat en voor de bondsstaat.
- Brussel heeft tenslotte ook een belangrijke Europese taak te vervullen.

In de hoofdstad Brussel moeten de beide gemeenschappen op voet van gelijkwaardigheid behandeld worden. De nederlandstalige en franstalige inwoners hebben er recht op eigen structuren en eigen instellingen. Voor aangelegenheden die aan de ruimte Brussel verbonden zijn en die binnen de bevoegdheid vallen van een stedelijke administratie, zijn gezamenlijke, paritair beheerde instellingen vereist, waaraan welbepaalde bevoegdheden worden toegekend.

- De voorrang van de mens op de staat vereist een democratische rechtsstaat. Het eerste democratisch beginsel is dat van rechtsgelijkheid van alle burgers. Op het vlak van de bondsstaat en van de bondshoofdstad moet dan ook voor alle beleidsbeslissingen, regelingen en verhoudingen de volledige rechtsgelijkheid onder de burgers van beide landsgedeelten gelden. Dit betekent ondermeer dat het bondsparlement moet samengesteld zijn op evenredige basis en dat het moet beslissen bij gewone meerderheid. De regel van besluitvorming bij gewone meerderheid kan slechts opgeheven worden in welomschreven gevallen, zoals voor de wijziging van de bondsgrondwet en voor enkele fundamentele bondsaangelegenheden.
- Inzake de financiële middelen moet het beginsel van de fiscale autonomie gelden. Dit betekent dat de twee deelstaten moeten beschikken over autonomie van inning en van besteding van zóveel belangrijke belastingen als er nodig zijn voor de uitoefening van al hun bevoegdheden ; hetzelfde geldt voor de bondsstaat. Dotaties zijn in beginsel te verwerpen. Steunverlening van de ene deelstaat aan de andere, rechtstreeks of onrechtstreeks, is slechts mogelijk voor welbepaalde gevallen en op grond van een vrije beslissing en van degelijk overleg.
- De Vlaamse deelstaat moet beschikken over alle noodzakelijke bevoegdheden en middelen om zo zelfstandig mogelijk zijn sociaal-economische ontwikkeling te bepalen.
- In een volksgemeenschap leven verschillende ideologieën, strekkingen en belangen op religieus, wijsgerig, maatschappelijk, economisch en politiek gebied. Daaruit volgt dat een positief pluralisme en een opbouwende verdraagzaamheid fundamenteel zijn. Iedere burger moet zich als een volwaardig lid van de gemeenschap voelen en in zijn eigenheid volkomen geëerbiedigd worden. Dit betekent dat elke vorm van verdrukking of diskriminatie t.o.v. een enkeling of een groep uitgesloten is.

WIJZIGING DER STATUTEN

Zoals op onze frontpagina aangegeven is, kwam de Centrale Raad op zaterdag 21 oktober in statutaire vergadering te Brussel bijeen ter bespreking van het ontwerp van wijziging aan de statuten voorgesteld door de vergadering van de Centrale Raad van 26 september jongstleden. De discussie behelsde een aanvulling van de zesde alinea van artikel 11, nodig ter verlenging van het mandaat van onze huidige voorzitter Dr. André Van Lerberghe.

Met eenparigheid van stemmen werd de hieronder aangegeven, vetgedrukte aanvullende passus bij het vermelde artikel goedgekeurd :

„Het mandaat van Algemeen Voorzitter kan slechts vernieuwd worden na een tussentijd van tenminste vier jaar. **In uitzonderlijke omstandigheden kan de Centrale Raad, bij twee derde meerderheid van stemmen der aanwezige leden, beslissen tot verlenging van het mandaat, voor een beperkte periode.**”

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI

BESTUUR 1978 - 79

VROEGERE LEIDING EN VOORZITTERS TOT 1974

Leiding tot 1914 : Adelfons HENDERICKX en Ernest CLAES (de „Gouwbonden" verenigd in één „Landsbond").
Voorzitters van respectievelijk K.V.O.H.V., A.V.O.H.V. en V.V.A. : prof. dr. ridder H. J. van de WIJER (1935-1940), prof. dr. nobelprijs Corneel HEYMANS (1951-1957), dr. med. Karel GODDEERIS (1957-1963), prof. dr. baron Walter OPSOMER (1963-1968), dr. jur. Paul BEECKMAN (1968-1972), prof. dr. med. Piet CARPENTIER (1972-1974).

DAGELIJKS BESTUUR

Algemeen Voorzitter : dr. med. André van LERBERGHE.

Oud-Voorzitters : dr. med. Piet CARPENTIER, dr. med. Karel GODDEERIS, prof. dr. baron Walter OPSOMER.

Ereleden : lic. h. f. w. Fernand BRIEVEN, prof. em. Aloïs STEFENS.

Ondervoorzitters : dr. jur. Jan DEBEUCKELAERE, ir. Frans HENDRICKX.

Algemene secretaris : lic. sc. inf. Leo DEKLEERMAEKER.

Algemene penningmeester : ir. Erik BRINCKMAN.

Raadsleden : lic. g. fil. Dis FAGOT, h. ir. Pol VEREENOOGHE, lic. gesch. Rudi PELCKMANS (voorzitter gouw Antwerpen), ir. Paul MEULEMANS (voorzitter gouw Brabant), dr. jur. Daniël GLAS (voorzitter gouw West-Vlaanderen), lic. g. fil. Milka TOMBAL-GRELA (voorzitster gouw Limburg).

Secretariaat : zie voorpagina.

Hoofdredakteur Vivat : dr. med. Piet CARPENTIER.

CENTRALE RAAD

Gouw Antwerpen :

Afdeling Antwerpen : ir. Erik BRINCKMAN, dr. jur. Jan DEBEUCKELAERE, kand. Chris d'HUYVETTER-SWINNEN, lic. h. f. w. Hugo HERMANS, ir. Rudi de RYCKER.

Afdeling Klein-Brabant : apot. Guido DELANG, lic. thk. Mil HERBOTS.

Afdeling Mechelen : lic. thk. Pol JONGBLOET.

Afdeling Taxandria : lic. gesch. Rudi PELCKMANS, dr. jur. Antoon DIEUSAERT, dr. jur. Gilbert van BRUSSEL.

Gouw Brabant :

Afdeling Brussel : lic. sc. inf. Leo DEKLEERMAEKER, ir. Paul MEULEMANS.

Afdeling Oost-Brabant : lic. g. fil. Dis FAGOT, lic. t. e. w. Philippe DEPRAETERE.

Gouw Limburg :

b. sch. ir. Rik DAENEN, lbk. ir. Frans HENDRICKX, lic. g. fil. Milka TOMBAL-GRELA, dr. jur. Michel VANBUUL.

Gouw Oost-Vlaanderen :

Afdeling Gent : lic. kl. fil. Walter de GRYSSE, dr. jur. Pascal van de MEULEBROUCKE, lic. scheik. Cecile VAN POUCKE.

Afdeling Land van Waas : lic. Guido VAN WYNGAERT.

Afdeling Meetjesland : dr. jur. Jaques DE SUTTER, dr. sc. Freddy van ZANDYCKE.

Afdeling Vlaamse Ardennen : lic. h. f. w. Herman SANTENS, dr. jur. Bernard van den DAELE.

Gouw West-Vlaanderen :

Afdeling Brugge : h. ir. Jean-Marie GHIJSELS, dr. jur. Daniël GLAS, lic. g. fil. Ferre MOLLET.

Afdeling Ieper : lic. gesch. Carl BILLIET, lic. kl. fil. Erik BLONDEEL.

Afdeling Kortrijk : lic. g. fil. Frans BALLEGEER, lic. r. Rik HONORE, lic. h. f. w. Jef MARIEN, dr. med. André van LERBERGHE, lic. h. c. w. Robert VLIEGHE.

Afdeling Oostende : lic. ek. w. Hans DENORME, dr. med. Luc D'HOORE.

Afdeling Roeselare : lic. fin. w. Mark BEHAEGEL, h. ir. Pol VEREENOOGHE.

Gouw Antwerpen

Gouwbestuur

Gouwvoorzitter : b. ir. Rudi de RYCKER, Frankrijklei 152, bus 7, 2000 Antwerpen — tel. 031-33 64 85.

Secretariaat : lic. r. fil. Lucienne GOSSELINCKX-LEDREUS, St.-Amandsesteenw. 315, 2680 Bornem — tel. 031-89 03 74

Ondervoorzitter : lic. gesch. Rudi PELCKMANS, Kapelsestraat 240, 2080 Kapellen — tel. 031-64 35 01.

Bestuursleden : dr. jur. Francis ANTHONIS, Liersesteenweg 3, 2410 Herentals — tel. 014-21 26 50.

apot. Guido DELANG, Rollierstraat 1, 2688 Sint-Amands a/d Schelde — tel. 052-33 22 83.

lic. thk. Pol JONGBLOET, Leopoldstraat 50, 2800 Mechelen — tel. 015-41 16 21.

Afdeling Antwerpen

Voorzitter : ir. Rudi de RYCKER.

Secretariaat : lic. Hertha LEEMANS, Jan van Rijswijcklaan 11-13, bus 12, 2000 Antwerpen — tel. 031-37 18 82.

Bankrekening : 414-3106661-78 van V.V.A. Antwerpen.

Penningmeester : ir. Erik BRINCKMAN, Rietveld 12, 2510 Mortsel — tel. 031-49 94 80.

Ondervoorzitters : lic. Kristin BRINCKMAN-HILDERSON, dr. med. André d'HOLLANDER.

De voornoemden vormen het *dagelijks bestuur* waarin het *college der oud-voorzitters* is vertegenwoordigd.

Het *algemeen bestuur* omvat bovendien nog volgende leden :

Oud-voorzitters : prof. em. dr. baron Walter OPSOMER, lic. Joris DENIS, dr. med. Piet CARPENTIER, dr. jur. Jan DEBEUCKELAERE, dr. jur. Valeer PORTIER.

Ereleden : prof. em. dr. Aloïs STEFENS, dr. ped. Jozef PEETERS, tandarts Stan PEETERS.

Bestuursleden met bijzondere opdracht : cand. Chris d'HUYVETTER-SWINNEN (bijzondere organisatie en public relations), lic. Francis CARDIJN (pers), tandarts Germain van LAETHEM (ledenwerving — tel. 031-49 71 20), dr. med.

Yvonne LAMMENS (kultuuraangelegenheden).

Bestuursleden : dr. sc. Fernand BROECKX, ir. Emiel DEHERT, apot. Vera DELARUELLE-VAN WINCKEL, lic. Hugo HERMANS, apot. Emiel HOET.

Afdeling Klein-Brabant-Rupelstreek-Vaartland

Voorzitter : apot. Guido DELANG.

Ondervoorzitter : priester-direkteur Paul WEYNS.

Secretariaat : b. b. ir. Vera MONTAG, Processieweg 1, 2662 Blasveld — tel. 031-86 94 35.

Bankrekening : 417-7023321-09 van V.V.A. Klein-Brabant, 2680 Bornem.

Penningmeester : b. b. ir. Piet DE RAEYMAECKER.

Programinator : Apot. Raoul LAMENS.

Leden : lic. thk. Mil HERBOTS, b. b. ir. Jef MAES, lic. recht. Karel PEETERS, lic. ere-sekr. Karel SEGERS, apot. Rudy VAN de VEN.

Afdeling Mechelen

Voorzitter : lic. thk. Pol JONGBLOET.

Secretariaat : lic. thk. Pol JONGBLOET, Leopoldstraat 50, 2800 Mechelen — tel. 015-41 16 21.

Bankrekening : 550-3861900-32 van V.V.A.-Mechelen.

Penningmeester : ir. sch. Herman VALGAEREN.

Ondervoorzitter : lic. g. fil. Alice MAEX-LAMBERTS.

Public-relations : dr. scheik. Etienne VERBINNEN.

Bestuursleden : lic. g. fil. Frits BACCAERT, lic. rom. fil. J. BASTIJNS, dr. med. Johan BOCKAERT, prof. dr. theol. Herman MERTENS, dr. jur. Jan RYCKEBOER, dr. geol. Toni van AUTENBOER, lic. g. fil. Juul van den BROECK.

Afgevaardigde redaktieraad Vivat : prof. dr. theol. Herman MERTENS.

Afdeling Taxandria (Voor- en Noorderkempen)

Voorzitter : dr. jur. Tony DIEUSAERT.

Secretariaat : Not. Ignace de SAEDELEER, Molenstraat 63, 2160 Brecht — tel. 031-13 80 51.

Bankrekening : 418-2023841-82 van V.V.A.-Taxandria.

Bestuursleden : dr. jur. Helga COENE, lic. ps. Luk GOVAERT, Mieke PAS, lic. gesch. Rudi PELCKMANS, dr. jur. Gilbert van BRUSSEL, dr. med. Dirk VERELLEN.

Afgevaardigde redaktieraad Vivat : lic. ps. Luc GOVAERT.

Gouw Brabant

Gouwbestuur

Gouwvoorzitter : b. ir. Paul MEULEMANS.

Secretariaat : lic. g. fil. Anita MALFLIET-DEVIS, Molenveld 8A, 1512 Dworp — tel. 02-356 76 77.

Afdeling Brussel

Voorzitter : b. ir. Paul MEULEMANS.

Secretariaat : lic. sc. inf. Leo DEKLEERMAEKER, Merellaan 43, 1640 Sint-Genesius-Rode — tel. 02-358 50 19.

Penningmeester : dr. jur. Wim VANDERELST.

Ondervoorzitters : dr. med. Joost PROESMANS, lic. g. fil. Anita MALFLIET-DEVIS.

Bestuursleden : lic. h. f. w. Fernand BRIEVEN, dr. med. Albert DEPOORTER, dr. gesch. Wim PIRA, dr. jur. Steven VAN HAELEST.

Afdeling Oost-Brabant

Voorzitter : lic. t. e. w. Philippe DEPRAETERE.

Vice-voorzitter : b. b. ir. Jan CONVENTS.

Secretariaat : lic. r. J. P. MINTEN, Hertog van Brabantlaan 59/5, 3400 Landen — tel. 011-88 22 19.

Penningmeester : lic. thk. Hugo DEGREEF.

Bestuursleden : lic. g. fil. Dis FAGOT, dr. t. wet. ir. Jan KRETZSCHMAR.

Gouw Limburg

Afdeling en gouw Limburg

Voorzitster : lic. g. fil. Milka TOMBAL-GRELA.

Ondervoorzitters : lic. g. fil. José CAJOT, dr. jur. Michel VANBUUL.

Secretaris-penningmeester : ir. Frans HENDRICKX, Gorseweg 8, 3800 Sint-Truiden — tel. 011-67 33 41.

Verslaggever : lic. G. WILLEMS.

Bestuursleden : ir. F. DECKERS, dr. wet. Jacques DENIS, ir. Guido HAEKENS, lic. recht. Maria PIETERS, ir. Lieve PONET, lic. g. fil. Eugene van REUSEL.

Ere-voorzitters (kronologisch) : ir. Paul NICOLAI, dr. med. Stan DESSERS, dr. jur. Jan DE VLEESCHAUWER, dr. med. Jerom WEEKERS, dr. econ. Leo WIEERS, b. sch. ir. Rik DAENEN.

Gouw Oost-Vlaanderen

Gouwbestuur

Gouwvoorzitter : lic. kl. fil. Walter DE GRYZE.

Secretariaat : lic. kl. fil. Walter DE GRYZE, Kortrijksesteenweg 733, 9000 Gent — tel. 091-22 63 69.

Raadsleden : dr. jur. Pascal van de MEULEBROUCKE, dr. jur. Paul LIMPENS.

Afdeling Aalst

Voorzitter : dr. jur. Gilbert CLAUS.

Secretariaat : lic. r. Lieven GELDHOFF, Vooruitgangstraat 15, 9300 Aalst — tel. 053-77 88 26.

Bestuursleden : prof. F. VYNCKE, dr. jur. M. JANNIS, lic. ps. E. TAVERNIER, lic. gesch. K. BAERT, dr. jur. J. DAUWE.

Afdeling Gent

Voorzitter : prof. ir. Ghilain van STEENKISTE.

Bestuursvoorzitter : dr. fys. Robert VAN de VYVER.

Secretariaat : lic. kl. fil. Walter DE GRYZE, Kortrijksesteenweg 733, 9000 Gent — tel. 091-22 63 69.

Bestuursleden : lic. apot. Bernadette DECORDIER, ir. Laurent MARTENS, dr. apot. Em. MOERMANS, lic. sch. Cecile van POUCKE, lic. ped. Jef RYCKOORT, dr. med. Chris SPRENGERS.

Public relations : dr. jur. Pascal VANDEMEULEBROECKE.

Ledenwerving : dr. jur. Eddie CARNEWAL.

Afdeling Eeklo

Voorzitter : dr. jur. lic. not. Jacques DE SUTTER.

Ondervoorzitter : lic. not. Renée BERNARD.

Sekretaris : dr. sc. Freddy VAN ZANDIJCKE, Kriekemoerstraat 236, 9900 Eeklo — tel. 091-77 50 18.

Penningmeester : b. ir. Leo CALLENS.

Bestuursleden : dr. med. Paul BAFORT, ir. arch. Piet VAN BESIEN, dr. med. André VANHAUWENHUYSE, dr. med. Guy VEREEKEN, apot. Rita VLAEMINCK.

Atgevaardigde redaktieraad Vivat : dr. sc. Freddy VAN ZANDYCKE.

Afdeling Waasland

Voorzitter : dr. g. fil. Hugo ARENS.

Sekretaris : lic. gesch. Maurits TACHELET, Callaertstraat 31, 2700 Sint-Niklaas.

Bestuursleden : dr. med. Jacques CALLIER, ir. Jozef DE MAN, dr. jur. Jan DE MEYER, ir. scheik. P.A. D'HAESE, dr. kl. fil. Robert DUTHOY, lic. h. f. w. Nicole JANSSENS, lic. thk. Felicien KUMPS, dr. jur. Willem MELIS, lic. jur. Francine PAUWELS, ir. Stefaan PAUWELS, dr. vet. Kamiel ROLLIER.

Afdeling Vlaamse Ardennen

Voorzitter : dr. jur. W. van den BERGHE.

Ondervoorzitter : apot. Yvan PLATTEEUW.

Secretariaat : lic. h. w. Herman SANTENS, Kortrijkstraat 360, 9700 Oudenaarde — tel. 055-31 29 19.

Bestuursleden : lic. pol. soc. w. Mieke OTTEVAERE-GEVAERT, b. ir. André ROELANTS, ir. Luc SCHELSTRAETE, dr. med. Raymond van den HAUTE, dr. jur. Jan van OMMESLAGHE.

Gouw West-Vlaanderen

Gouwbestuur

Gouwvoorzitter : dr. jur. Daniël GLAS.

Secretariaat : dr. jur. Daniël GLAS, Freren Fonteinstraat 20, 8000 Brugge — tel. 050-33 22 28.

Raadsleden : lic. r. Rik HONORE, dr. jur. Gaby d'HOOGHE, dr. jur. Ivan SNICK, dr. med. Luc d'HOORE.

Afdeling Brugge-Oostkust-Houtland

Voorzitter : lic. g. fil. Ferre MOLLET.

Secretariaat : apot. Robert VANHAVERBEKE, Gentpoortstraat 5, 8000 Brugge — tel. 050-33 19 82.

Bestuursleden : dr. jur. Daniël GLAS, h. ir. Jean-Marie GHYSELS, ir. arch. Vivian DESMET.

Afgevaardigde redaktieraad Vivat : lic. g. fil. Ferre MOLLET.

Afdeling Ieper-Poperinge-Wervik

Presidium : lic. gesch. Carl BILLIET, dr. jur. Ivan SNICK, dr. med. Albert BATTHEU.

Secretariaat : lic. gesch. Carl BILLIET, Iepersesteenweg 16, 8930 Boezinge — tel. 057-42 25 67.

Bestuursleden : lic. kl. fil. Erik BLONDEEL, lic. ps. Ivan CAUWELIER, dr. jur. Hugo DENDULLEN, dr. vet. Paul GHEKIERE, lic. h. f. w. André KINDT, dr. med. Walter PROVOOST, lic. gesch. Frans THEVELIN, lic. h. f. w. William WILS.

Afdeling Kortrijk

Dagelijks Bestuur : lic. g. fil. Frans BALLEGEER, lic. r. Rik HONORE, dr. med. André van LERBERGHE, dr. jur. Henri VERGOTE, lic. h. c. w. Robert VLIEGHE.

Secretariaat : mw. CALEWAERT, Sint-Martens-Latemlaan 18, 8500 Kortrijk — tel. 056-21 18 77.

Bestuursleden : apot. Jef COORNAERT, kand. kl. fil. Josiane CROENE, dr. med. André DEQUAE, tandarts Jaak STICHELBAUT, ir. Ignace van NESTE, lic. h. f. w. Jef MARIEN.

Stichtende leden en raadsleden : ir. Raf DEBIE, dr. med. Karel GODDEERIS, dr. jur. A. LEURIDAN, dr. med. G. PIETERS, ir. Geo PIL.

Afgev. werkgroep universitaire afgestudeerden : ir. Pol VAN GANSBEKE.

Afgev. redaktieraad Vivat : lic. g. fil. Frans BALLEGEER.

Afdeling Oostende-Veurne-Diksmuide

Voorzitter : lic. econ. Achiël VENMANS.

Oud-voorzitter : lic. wisk. Maurice GERARD.

Secretariaat : dr. med. Luc d'HOORE, E. Beernaertstraat 54, bus 6, 8400 Oostende — tel. 059-70 76 69.

Penningmeester : lic. h. w. Hans DENORME.

Afdeling Roeselare-Izegem-Tielt

Voorzitter : dr. med. Marc DONCK.

Secretariaat : lic. h. f. w. Karel RYCKEWAERT, Van Maerlantlaan 15, 8800 Roeselare — tel. 051-20 49 84.

Schatbewaarder : lb. ir. Flor BREEMERSCH.

Bestuursleden : lic. fin. wet. Mark BEHAEGEL, lic. pol. soc. w. Johan DUCHEYNE, dr. jur. Gaby d'HOOGHE, ir. Pierre PAUWELS, lic. gesch. Françoise STROBBE-STAESSENS, lic. h. f. w. Frans VERCAMER, h. ir. Pol VEREENOGHE.

Afgev. redaktieraad Vivat : lic. gesch. Françoise STROBBE-STAESSENS.

EEN VLAAMSE VLAMING : JAN HAMMENECKER (1878-1932)

Het eeuwfeest van priester-dichter Jan Hammenecker is goddank met luister gevierd. Naast talrijke bijdragen in de pers waren er verschillende herdenkingsplechtigheden met tentoonstellingen, voordrachten, academische zittingen en bloemenhulden. Aldus werd hij herdacht op 14 september te Mechelen, waar de dichter als student verbleef gedurende dertien jaren ; op 30 september en 1 oktober te Westrode, waar hij als pastoor is gestorven en op 7 oktober te Mariekerke, zijn geboortedorp waaraan hij zo gehecht bleef. De V.V.A.-afdeling Klein Brabant — Rupelstreek — Vaartland opende op 24 oktober het nieuwe werkjaar met een Hammeneckeravond in het parochiecentrum van Breendonk. En de reeks vieringen zal besloten worden met een academische zitting te Antwerpen, begin december. Vlaanderen vergeet zijn Scheldedichter en mystiekschrijver geenszins. In het spoor van Gezelle en Verriest heeft deze priesterdichter zijn eigen aandeel gehad in de Vlaamse ontvoeringsstrijd. Hij is de hulde en erkentelijkheid van alle flaminganten waard. Uitgerekend zijn Vlaamse overtuiging, die hem als priester moeilijkheden vanwege de kerkelijke autoriteiten bezorgde, is voor velen in Vlaanderen een licht en een houvast geweest. Hij was „door overheid miskend, door volk geliefd”.

Hoe is het dan in godsnaam mogelijk dat vandaag de dag sommigen de eerlijkheid missen om dit Vlaamszijn van Hammenecker te beklemtonen ? Een pijnlijk detail : zowel te Westrode als te Mariekerke weigerde de plaatselijke fanfare de plechtigheid te besluiten met een ‚Vlaamse Leeuw’. Te Westrode zong het koor, bij wijze van slot, het bekende strijdlid van Hammenecker op muziek van Arthur Meulemans : „’t Is tijd er moet in ’t Vlaamse land een razend lied ontvlammen, dat rolt gelijk een zee van vuur, wegspoelend dijk en dammen”. Maar... het razend lied van de ontombare leeuw mocht niet gehoord worden. En toch, toch hebben wij het gezongen ! Wij hebben het gezongen, tot spijt van wie ’t benijdt, in de geest van Hammenecker, in trouw aan zijn ideaal.

Het hoogtepunt van de viering te Mariekerke was ongetwijfeld de hoogstaande en fijnzinnige toespraak van Anton van Wilderode, die het flamingantisme van Hammenecker terecht in de verf zette. Doelend op het toenmalige onbegrip van de diocesane overheid en op de zovele andere priesters-flaminganten, vervolgd door de volksvreemde Belgische bisschop-

pen, zei priester-dichter van Wilderode : „Het is een pijnlijke maar noodzakelijke vaststelling dat zo veel en zo zuiver idealisme niet of minder werd gewaardeerd omdat het stoelde op de liefde tot de Vlaamse volksgemeenschap. En soms bekruipt mij de niet eens bittere maar wel verdrietige gedachte, dat thans de rekening wordt gepresenteerd voor de kortzichtige nonchalance waarmee destijds over het leven of dood van geestelijke roepingen werd beschikt.” Hammenecker is nooit verbitterd geweest, wel moet hij heel veel hebben geleden door de miskening omwille van zijn vlaamsgezindheid ; zijn grote troost moet het geweest zijn dat, terwijl hij door de eigen overheid werd miskend, hij door zijn volk was geliefd.

Hij werd geboren op 2 oktober 1878 te Mariekerke-aan-de-Schelde, als zoon van de plaatselijke veldwachter. Langs moederszijde stamde hij uit een visventersfamilie. Van 1892 tot 1905 verbleef hij te Mechelen waar hij studeerde aan het klein- en grootseminarie. Zijn humaniora beëindigde hij als primus perpetuus ; graag kaapte hij de eerste prijzen weg in de Franse taal ten nadele van de van huize uit Frans sprekende leerlingen. In 1901 verhuisde hij na het beëindigen van zijn filosofie naar het grootseminarie in de Merodestraat te Mechelen. Uit zijn seminarietijd stamt zijn vriendschap met o.m. Jan Hallez, de latere kunstcriticus uit Sint-Amands, Arthur Boon uit Blaasveld, de latere hoogleraar te Leuven, die ook Davidsfondsvoorzitter was en stichter van de K.V.R.O., Theodoor van Tichelen, de bijbelkenner en Floris Prims. Ook met Lodewijk Dosfel, Frans van Cauwelaert, August Laporta en kunstschilder Tony van Os geraakte de jonge Hammenecker goed bevriend. In het studentenleven was hij zeer actief. Van jongsaf had het flamingantisme hem te pakken.

Als piepjong scholier van de ‚septième préparatoire’ had hij in zijn schrift neergepend :

„De Vlaamsche taal wordt hier verbannen
die tale mij zo zoet,
voor haar zou ik verpannen
mijn laatste druppel bloed”

Dat was olie op het franskiljonse vuur, de leraar scheurde verbolgen het rijmpje uit het cahier. Maar de Vlaamse geest zou Hammenecker heel zijn verder leven blijven bezielen. Zijn vlaamsgezindheid zindert doorheen een goed deel van zijn letterkundig werk.

Ik denk hier aan de vele gedichten uit zijn eerste bundel 'Verzen': Kortrijk, Strijdlid, In een album, 1302, Aan Frans van Cauwelaert en aan zijn hagiografieën van Vlaamse heiligen: Lutgardis, Aleydis, Ida, Alena. Men leze ook zijn autobiografische studentenroman 'Voor een Ziel'. Zijn strijdend flamingantisme belette echter niet dat hij vloeiend en foutloos Frans scheef, graag Franse dichters las en bewonderde, o.a. P. Verlaine en P. Claudel.

Na zijn priesterwijding op 30 april wordt hij benoemd tot poësisleraar aan het college te Aarschot. Met zijn leerlingen bestudeert hij Gezelle, Vondel, de Griekse treurspelen. Hij komt onder de invloed van de Tachtigers, van Prosper Van Langendock. Hij heeft in Aarschot een zeer gelukkige tijd gekend; de studie en het opvoedingswerk boeien hem zeer, hij schrijft er verschillende gedichten waaronder zijn hellenistische verzen 'Koré' en 'Antigone'. In 1908 verschijnt zijn eerste bundel 'Verzen' waarvan de helft reeds tijdens de seminariejaren was geschreven. Te Aarschot werkt hij ook volop aan zijn bijbels geïnspireerde bundel 'Van Christus' Apostelen', waarin hij de evangelische taferelen aktualizerend interpreteert in de taal van de Mariekerkse vissers en met beeldenmateriaal uit het Scheldeland afkomstig. Deze merkwaardige bundel zal verschijnen in 1913. Ondertussen is hij echter uit Aarschot wegbenoemd. De invloed van de jonge vlaamsbewuste leraar op de leerlingengeneratie was een doorn in het franskiljonse oog van het volksvreemde aartsbisdom. De talentvolle leraar werd onbarmhartig weggerukt uit het hem zo geëigende milieu. De verplichte verplaatsing uit het college naar de Brusselse grootstadparochie moet hem diep gegriefd hebben. Maar de aartsbisschop besliste... en in zijn oog was iedere vorm van flamingantisme niet alleen staatsgevaarlijk, maar bovendien onkerkelijk. Hammenecker was trouwens niet het eerste en zou lang niet het laatste slachtoffer zijn van het bisschoppelijk anti-Vlaams affekt.

In 1911 wordt Hammenecker door Mercier tot onderpastoor benoemd te Schaarbeek Sinte-Aleydis en godsdienstleraar aan de Rijksmiddelbare School voor jongens. In december 1912 wordt hij onderpastoor te Vorst-Brussel, om enkele maanden later te belanden in Londerzeel Sint-Jozef (1913-1927), waar hij

als onderpastoor de jonge Gerard Walschap leert kennen. Het wordt vriendschap voor het verdere leven. In Londerzeel beleeft hij gelukkige jaren. Op de landelijke buiten kan hij weer op adem komen. Hij toeft er niet zo ver van zijn geboortestreek waaraan hij toch zo gehecht was: de Schelde en de dijken met de notelaren, Mariekerke met zijn vissers. Inmiddels had hij regelmatig gepubliceerd in Jong Dietsland, Vlaamse Arbeid en Dietsche Warande en Belfort. In 1918 verschijnt de bundel 'Gebeden voor het Heilig Hart', in 1926 'Excubiae' (zeven waken voor het Ecce-Homo beeld), 'Poema Missale' (berijmde Vlaamse misteksten). Op 8 dec. 1927 wordt hij pastoor in het kleine gehucht Westrode te Wolvertem, nu gemeente Meise, waar hij overlijdt na een pijnlijke ziekte (vgl. het overbekende 'Angelpijn'). Zijn lichaam rust er in de grafkapel met het opschrift 'Hij beminde zijnen God'.

AAN STREEK EN VOLK GEBONDEN

Hammenecker is een Scheldedichter. Over 'zijn' Schelde raakt hij nooit uitgedroomd, — en hij kondromen en staren! —, nooit uitgezongen. Zijn parool is dat van de hoofdfiguur uit zijn studentenroman 'Voor een Ziel':

'k Zal zolang ik ademhale
spreken met ontroerde tale
over u, mijn Scheldestroom!
't Is al lang dat ik bedolven
ben in uwe blonde golven,
dat ik mij ver-schelderd droom.

Wie Hammenecker en zijn werk wil waarderen, moet weet hebben van het oude vissersdorp met zijn Mariekerkje op de Scheldeberm, van de dijken met de notelaren, van het op en neer gaande Scheldewater, van het zompige Klein-Brabantse land. Het is het levende decor van zijn dichterlijke woord. De Schelde, dat zijn ook de varende en zwoegende vissers. Mariekerke, dat was in de eerste plaats zijn bloedeigen familie, waaraan hij zeer gehecht bleef zijn hele leven lang. Dat was ook zijn dorpsonderwijzer, meester Jan Van Meerbeeck, die hij zeer erkentelijk bleef.

Een ondubbelzinnige uiting van zijn volksverbondenheid was zijn flamingantisme. Reeds in zijn studenten-

tijd was hij zo pijnlijk getroffen door het onrecht zijn Vlaamse volk aangedaan, zowel op cultureel als op sociaal gebied. Door zijn kontakten met Dosfel e.a. en door zijn optreden in de studentengilde werd zijn Vlaams bewustzijn nog aangescherpt. Hij heeft niets tegen de Franse taal en cultuur, die hij beter kende dan vele bourgeois uit Gent of Antwerpen, maar hij heeft het tegen de fransdolle bastaards in Vlaanderen: „Franse blaai staat niet fraai; wij zijn voor meer geboren! Gaat heen met al uw vreemd gekraai” (Verzen, blz. 55). In zijn gedicht „1302” klinkt het:

Wij vechten nu niet meer met goedendag en speren,
maar houden eigen taal en zeden hoog in eren,
en zullen immeraan door al ons doen en denken
aan 't Vlaamse land een eigen grootheid schenken!

(Verzen, blz. 89)

Het mag nogal onstuimig en romantisch voorkomen, maar het is hem menens met zijn inzet voor meer sociaal recht. Vanuit zijn katholiek en Vlaams ideaal moet men ook Hammeneckers anti-Verhaerenaffekt begrijpen. Mettertijd zal zijn negatief oordeel over deze ‚afvallige’ streekgenoot uit het naburige Sint-Amands gemilderd worden. Trouwens met de jaren is zijn vlaamsgezindheid enigszins gerijpt, evenwichtiger, realistischer geworden. Dit blijkt o.m. uit de inleiding op het heiligenleven van Lutgardis „Zo zuiver als een oge” (1918) waar hij schrijft: „mijn opvatting is in deze (nl. de vlaamsgezindheid) geenszins gewijzigd. Toch moet het mij van het hart dat wij niet zo hardnekkig naar heiligheid als naar vlaamsheid streefden... wij geleken meer aan Rodenbach dan aan Berchmans... wij moeten Vlaming zijn, doch ook heilig!, vooral heilig!”

Het Vlaamse en het christelijke waren voor hem onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld, maar gaandeweg besepte hij hoezeer het christelijke toch moest primeren. Wat hem niet belette zijn ‚verplaatsingen’ als een onrecht aan te voelen. Hij heeft ook innig meegevoeld met zoveel priestercollega’s die om hun vlaamsgezindheid vernederd, vervolgd, getergd, gekraakt zijn geworden door hun eigen verfranste, volksvreemde geestelijke overheden, voor wie ‚blinde ge-

hoorzaamheid’ en ‚Gods wil’ uitstekende alibi’s vormden. Wat al nutteloos lijden en verdriet hebben bisschoppen en andere monseigneurs aan de Vlaams bewuste priesters veroorzaakt.

Vermeldenswaard is ook Hammeneckers inzet voor de Vlaamse Meisjesbonden. Gedurende vele jaren was hij een geestdriftig bezieler van deze beweging die na 14-18 in de na-oorlogse periode vooral op het platteland op veel onbegrip en tegenwerking stuitte. Ook ijverde Hammenecker reeds in Aarschot, voor het gebruik van het A.B.N.

Vanuit een drievoudige bewogenheid heeft de priester-dichter gedicht en geschreven: vanuit zijn gebondenheid aan de Schelde, Mariekerke, het Klein-Brabantse land en uiteraard de Scheldevisseren; vervolgens vanuit zijn Vlaams bewustzijn, en tenslotte vanuit zijn priesterlijke vroomheid en christelijke geloofszin. Heel zijn literair oeuvre is de weerspiegeling van zijn spiritualiteit, deze nl.: van ‚een Vlaamse Vlaming, een katholieke Vlaming, een Vlaams katholiek priester’. In zijn heiligenleven „Sinte-Caecilia” luidt zijn getuigenis ‚Ik houd, ik ock, aan mijn ingenuitas, dat is: mijn vlaamsgeborenheid, mijn nobilitas, mijn christen zijn, en mijn claritas, mijn priesterlijke waardigheid’. Hij was niet alleen zeer bijbels geïnspireerd, doch vond ook meditatiestof in het kerkelijk dogma. Hij was trouwens een der eersten om een mis in de volkstaal te dichten („Poe-ma Missale”) en om een mooie brok dogmatiek te vernederlandsen (vgl. zijn beide „Colloquia”). Geen simpele opgave wanneer men bedenkt dat de theologie destijds werd gedoceerd in het kerklatijn doorspekt met Frans, terwijl de Mechelse katechismus wemelde van gallicismen.

Hammenecker heeft zijn diepe geloofszin en zijn priesterlijke spiritualiteit beleefd én verwoord in het Nederlands. Zijn beeldspraak en zijn stijl mogen vandaag de dag verouderd lijken, te pathetisch en te barokachtig, soms ook ietwat gevoelerig. Het blijft echter zijn grote verdienste zijn mystieke beschouwingen en zijn religieus aanvoelen te hebben verwoord in een sierlijke, sterk symboolgeladen en ontroerende taal. Zijn grafopschrift te Westrode „Hij beminde zinnen God” is de samenvatting van zijn hele leven en ook van heel zijn oeuvre. Hij was priester-dichter, beide. Hij was poëet én theoloog, wat ik uitvoerig

probeer aan te tonen in mijn bijdrage 'De dichter is een theoloog' gepubliceerd in het rijkelijk geïllustreerde „Jaarboek — Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant”, 1978, geheel gewijd aan het leven en de figuur van Jan Hammenecker, met bloemlezing uit zijn werk.

Hij beminde zijnen God : in de natuur en in zijn medemenssen, in de vele gebondenheden aan zijn familie, zijn vrienden, de vissers, de studenten, de parochianen, het Vlaamse volk ; aan Mariekerke en de Schelde. Een liefde die hij mooie taal heeft laten worden,

in de taal van zijn moeder, het Vlaams. Ons Vlamingen past erkentelijkheid voor zijn aandeel in de strijd voor vrijheid en recht. Liefst nog met zijn eigen woorden :

En wij de dorpen, wij, de steden
die leven langs de waterkant,
wij kelen van het Vlaamsche land,
wij zijn vol dankbaarheden.

Prof. dr. Kanunnik Herman-Emiel MERTENS,
gewoon hoogleraar K.U. Leuven.

Dr. Mon De Goeyse, beheerder van het Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven te Leuven, was zo goed ons de tekst te bezorgen van het hierna-volgend artikel, dat verscheen in ONZE ALMA MATER, driemaandelijks tijdschrift van de Vlaamse leergangen te Leuven (32ste jaargang, n° 2, april 1978). Het stuk is voorzien van talrijke illustraties en de menigvuldige voetnoten wijzen op gedegen historisch werk. Wie belangstelling heeft voor de geraadpleegde bronnen en referenties, willen we naar het oorspronkelijke artikel verwijzen.

Om praktische redenen hebben wij deze publikatie in twee delen gesplitst, namelijk van omstreeks 1870 tot 1914 en van 1918 tot op heden. Het tweede deel verschijnt uiteraard in een volgend nummer van Vivat.

Wij danken van harte de redactie van ONZE ALMA MATER en nog meer in het bijzonder de auteur van het artikel, een jarenlange belangrijke V.V.A.-stuwkracht, Dr. Mon De Goeyse.

Deel I : van omstreeks 1870 tot 1914

De hedendaagse student, die geen aparte pet, ja zelfs geen hoofddeksel meer draagt, zal niet zonder verwondering vernemen dat er in vroegere jaren te Leuven meer dan eens strijd geweest is om studentenpetten. Met het dragen van een bepaalde pet waren zoveel passies verbonden dat zij bij verscheidene gelegenheden aanleiding gaven tot perspolemieken, incidenten, betogingen en zelfs straatgevechten.

In het Leuvens studentenblad *Ons Leven* en *Ons Leven's Wekelijks Bulletin* vonden we van 1892 tot 1965 niet minder dan zestig artikelen en mededelingen in verband met studentenpetten. Ook in Franstalige studentenbladen kwam het onderwerp meermaals ter sprake, zoals uit het volgende zal blijken.

1. De oudste pet

A. Een blauwe pet

De oudste vermelding van een Leuvense studentenpet vonden we in de studentenroman *Jan Blokker* die Flor Heuvelmans, studiegenoot van Albrecht Rodenbach te Leuven, in 1879 begon te schrijven; de auteur heeft het daarin over „blauwe klakken”. Blijkens een foto uit die periode was het een pet met korte klep die we van het algemeen Belgisch model kunnen noemen en die qua vorm niet zozeer verschilt van de witte pet welke bij gelegenheid nog gedragen wordt door de studenten van de Brusselse Universiteit. Boven de klep bemerkt men een (vermoedelijk goudkleurige) dubbele tres en vooraan op de pet waarschijnlijk het faculteitskenteken; jaarsterren komen op die pet niet voor.

Dat Albrecht Rodenbach „ook de Vlaamse studentenpet ontwierp” beantwoordt niet aan de werkelijkheid. Deze bewering berust op de verkeerde interpretatie van een gekleurde tekening van Rodenbach waarop hij zichzelf — zonder pet — heeft afgebeeld, staande tussen twee Münchense studenten die de typische Duitse corpspet dragen. (Een gelijkaardige pet zou pas in 1907 te Leuven ingevoerd worden).

B. De groene klak

In de jaren tachtig blijkt de Leuvense studentenpet, die in *Ons Leven* „studentenmuts” en meestal „studentenklak” wordt genoemd, uit donkergroen laken te zijn vervaardigd, met een zwart verlakte lederen klep en dito riempje op

het achterhoofd; op de rand vooraan was er een effen bandje in goudkleur en een dubbel gevlochten uitschuifbaar goudkleurig snoer (dat als kinriem kon dienen bij stormweer... en rellen); het kenteken van de faculteit was in gouddraad vooraan op de stof geborduurd en per jaar werd een verguld sterretje op de voorrand aangebracht. Wat de jaarsterren betreft was er enige discussie. Zou men een ster per studiejaar op de pet aanbrengen of zulks pas doen na elk geslaagd jaarexamen? (Dus geen ster voor een schacht, één ster voor een tweedejaars, enz.) De eerste opvatting blijkt het na een tijd gehaald te hebben.

Naast groene werden in de jaren negentig ook witte petten gedragen, zulks naar de persoonlijke voorkeur van de student daar de kleur geen speciale betekenis had. De klep evolueerde van kort naar lang. De groene of witte „klak” was niet typisch Leuvens noch Vlaams; zij werd ook door Waalse studenten en aan andere universiteiten gedragen; men mag ze de Belgische studentenpet noemen.

De hierboven beschreven van goud schitterende pet begon men, naar algemeen Belgisch studentikoos gebruik, na een tijd opzettelijk te verformfaaien; ze kreeg dan ook in de studentenmond de naam van „crapuleuse”; de studenten waren trots op hun „oude ontkleurde of beter duizendkleurige pet”.

In 1893 verscheen in *Ons Leven* een vlammeend artikel van Radman (schuilnaam van Maurits Boucquey, redacteur) tegen het verval van „de eigenaardige mutsendracht der studenten”. „En nochtans, (... ..) de studentenmuts was hier over tijd iets heiligs, iets dat men al de *Alma Mater* binnenstappen met kloppend hart op het hoofd zette, waarmede men voortaan in rol- en bloktijd leefde en zwierde, en dat men bij het vertrekken van de hoogschool met eenen traan in de oogen wegsloot, als eene duurzame herinnering van de schoonste dagen zijns levens, als eene gedenkenis van Leuven... Leuven! dat woord dat nog een glimlach op veler grijsaards lippen kan doen zweven.”

Radman vraagt zich af „Wat kan in het brein van zoovelen dat aardig gedacht doen ontstaan hebben dat onze oude muts al met eens niet meer schoon was?” Niet de verfransing heeft daaraan schuld, meent de auteur, ook niet gebrek aan geld, doch wel „het verlies van alle goede smaak op gelijk welk gebied”, hetgeen door hem met een aantal voorbeelden op het gebied van de plastische kunst, de letterkunde en de mode wordt geïllustreerd.

Een tweede artikel *Zoo muts... zoo man!*, ondertekend

Mutsaard, is eveneens gericht tegen de studenten die een hoed dragen in plaats van „de oude groene die zelf groener en groener wordt naarmate de student ontgroent!”

Doch Radman en Mutsaard hekelen niet enkel de studenten die geen pet dragen, doch ook sommige „astèques” of student-modiefatten die met een Franse studentenmuts rondlopen. Radman schrijft: „Wat echter niet uit te leggen is, 't is dat er iemand een ‚beret du quartier latin (!)’ op zijn hoofd heeft willen zetten. Die de oude studentenmuts verwierpen die hebben gezondigd, waar die, vindend dat de Belgen Frankrijk nog niet genoeg naäpten, de fransche muts hier hebben ingetrokken, om alzo eens te meer de woorden van een ontaarden Belg te bevestigen: ‚La Belgique est un pays francisé, et quoi que l'on fasse nous resterons toujours français!’, die hebben een gedacht gehad dat een mensch begaafd met reden en verstand dat een student van Leuven onweerdig is.”

Mutsaard spaart zijn spotternij niet: „Jong Leuven! Mannen, neen, jongens met een valhoed aan, een Louvain Bébé, dat is een beret met bontgekleurden, meest vergulden boord, gelijk eerstebroekjongens. Er ontbreekt aan de fransche gamins maar een kleuterspaan meer.”

De redactie van *Ons Leven* trad het protest van beide auteurs tegen „de belachelijke mode van fransche studentenmutsen” bij, onderstreepte de „liefde voor eigen schoon” en besloot: „Weg met allen franschen bucht. Voor de Leuvensche studentenmuts!”

De gehekeldde muts is blijkbaar de typische Franse studentenbaret. Bedoelde muts werd door de Franse Union des Étudiants (te Parijs opgericht in 1884) ingevoerd nadat een afvaardiging in 1888 de universiteitsfeesten te Bologna had bijgewoond. De Franse studenten in burgerpak hadden er een pover figuur gemaakt naast hun Italiaanse collega's in kleurige klederdracht en de Duitse Burschenschaft in schitterende uniformen; bij hun terugkeer besloten ze een typisch hoofddeksel aan te nemen: een afhankelijk „béret” in zwart fluweel, met een randlint in de faculteitskleur. Deze Franse studentenbaret was ingegeven door de dracht van de bohème-schilders in het Quartier latin.

In het Belgisch Frans kreeg ze de benaming *la flatte*, wat koeievlaai (platte hoop koedrek) betekent in de Waalse dialecten; de Franse studenten noemden hun béret veel later *la faluche*, benaming voor een ronde platte koek in de Rijselse streektaal. In beide gevallen zijn het vorm en uitzicht van de muts die tot de benaming aanleiding gaven.

In 1903 duikt de Franse studentenbaret „een soort van hangmuts” nogmaals te Leuven op en wel als hoofddeksel voor de leden van de studentenfanfare, die toen uit Vlaamse en Waalse studenten bestond.

„Ons *Studentenmuziek* (.....) heeft zich uitwendig willen beter uitzicht geven, door de afhagende beret-pet als uniform aan te nemen. In groep komt deze Zuidersche dracht goed in schik; als individuele dracht heeft elk er zijn gedacht over. Zeker is het dat deze petten schoon gewerkt zijn”.

2. De toque of calotte

Uit een artikel *La question de la Casquette*, in 1895 verschenen in *L'Escolier*, ondertekend met de schuilnaam Cimmy, blijkt dat het blad *l'Étudiant* een referendum had uitgeschreven om uit te maken welk model van studentenpet de voorkeur verdiende. „Question grave s'il en fût en la gent estudiantine” die reeds stromen inkt heeft doen vloeien volgens de steller van het artikel. Waar het op aankomt is dat de student, die vroeger een eigen kledij had, zich ten minste nog door zijn hoofddeksel van de „philistin” zou onderscheiden. Dat hoofddeksel kan echter de huidige pet niet zijn, die zo afschuwelijk lelijk is dat de meeste studenten weigeren ze te dragen. Onder de voorgestelde nieuwe modellen wordt „le bonnet d'astrakan” vermeld.

Luidens een persoonlijke mededeling ons gedaan door wijlen Edmond Carton de Wiart, stichter van de Société Générale Bruxelloise des Étudiants Catholiques, was hij het die voorstelde een hoofddeksel in te voeren waardoor de katholieke studenten aan alle universiteiten zich kenmerkend zouden onderscheiden: een toque van zwart astrakan met een bodem in laken van verschillende kleur volgens de faculteiten.

Het ontwerp van de katholieke studentenpet werd ingegeven door het hoofddeksel groot tenue van de Pauselijke Zoeaven: een toque — rond mutsje zonder klep — in zwart astrakan met een bodem in rood laken waarop een Hongaarse knoop of lussenkruis in gouden veterband. Op de zijkant van de studententoque werden het faculteitskenteken en jaarsterren aangebracht, later ook lintjes met de kleuren van de universiteit, België en de provincie. De bodem was na een tijd verschillend van kleur voor elke universiteit: rood (wijnrood fluweel) voor Leuven, wit voor Gent, groen voor Luik, met daarop een Hongaarse knoop in zwarte veterband.

De Chapellerie Anglaise aan de Stationsstraat (thans Bondgenotenlaan) te Leuven vervaardigde een aantal exemplaren van voormelde toque tegen de prijs van 3,25 en 3,75 frank.

De ontwerper Edmond Carton de Wiart en enkele gediensstige kameraden waren aanvankelijk de enigen om de toque te dragen, doch kort daarop werd ze op grote

Groene en witte kiakken. De club Westland (Ieper-Poperinge) rond de vorige eeuwwisseling.

schaal verspreid door toedoen van de regionale Waalse studentenvereniging La Société Hennuyère, waarvan talrijke leden het astrakan mutsje droegen bij het druk beoefende schaatsen op de bevroren vijvers van Park. De toque verbreidde zich spoedig te Leuven en ook te Luik en te Gent. Enkele moedige kerels waaronder Paul Crockaert gingen er ook mede naar de Université Libre de Bruxelles, hetgeen in dit vrijmetselaarsmilieu aanleiding gaf tot hevige incidenten.

L'Escholier stelde voor het nieuwe hoofddeksel *calotte* te noemen om de „Geuzen”, wier strijdkreet „A bas la calotte” was, te sarren.

Door de katholieke Waalse en Franssprekende studenten werd de toque met geestdrift aanvaard. Zij werd het uiterlijk kenteken, het symbool van de katholieke studentenschap. Artikels, verzen en liederen werden aan het

nieuwe hoofddeksel gewijd. Aldus o.m. een humoristische bijdrage *D'une casquette intrinsèquement et symboliquement parfaite* in *L'Escholier* waarin vermeld wordt dat het zijn katholieke muts was die een student op het laatste ogenblik verhinderde een huis van lichte zeden binnen te gaan... In een ander nummer van het blad staan niet minder dan drie liederen die de calotte bezingen; een ervan begint aldus :

Les Étudiants Germaniques
 Comme les Étudiants français,
 Ont pour caractéristiques
 L'un la mutze l'autr' le béret.
 Les Étudiants Catholiques
 Voulaient en avoir autant
 Et voilà ce qui explique
 Leur calotte d'Astrakan.

Het *Liederenboek der Belgische Studenten*, in 1901 uitgegeven door de Studentenverbindung Lovania (vereniging op Duitse leest te Leuven van 1885 tot 1914) bevat een lied (tekst en muziek) getiteld : *Les Coiffures de l'Université* ; een eerstejaars vraagt zich af wat hij gaat dragen : „haut de forme, toque, jockey, béret, melon, blanche ou verte casquette, feutre ou flan à gauche plaqué ?” Ten slotte opteert hij voor de toque ; de dag van het examen zal het toch een „buse” zijn !

Toch waren er, blijkens een artikel in *Le Pétard* onder de Walen nog voorstanders van de „casquette à longue penne”, dat het hoofddekseel van de waarachtige student genoemd wordt. De toque wordt niet zo gunstig beoordeeld : „L'étudiant fac-similé parfait préfère abriter et réchauffer sa cervelle de glace sous une épaisse toque d'astrakan”.

Een koddig incident deed zich voor toen de liberale burgemeester van Leuven op zekere dag enkele vuilnismanen van de stad op ronde zond met een calotte op het hoofd. Studenten gaven de vuilnisboeren een pak slaag en de gemene streek werd niet meer herhaald. Doch van toen af werd de toque door de Vlaamse studenten *mousboer* (vuilnisman in het Leuvens dialect) geheten. Zo begrijpt men het voor oningewijden wat duistere gedicht dat Alta Leda (Omer Karel de Laey, van Hooglede) in *Ons Leven* publiceerde : *Een Mausboer aan Nasser-Ed-Din*. Hierin wordt de shah van Perzië bedankt omdat hij „de astrakan en zijne mode uit Perzië heeft meêgebracht” en verder gaat het : „de oude klakke wijkt te Leuven, ... uw coiffure wordt bewaard, ... ze is goedkoper dan een klak.” Alhoewel de toque of calotte bedoeld was als algemene (en dus niet Waalse) katholieke studentenpet, blijkt het nieuwe hoofddekseel, ontworpen en gelanceerd door Frans-talige Brusselaars en Walen, niet veel bijval te hebben gekend bij de Vlaamse studenten, al hebben een aantal onder hen, ook Vlaamsgezinden, ze wel gedragen.

Ons Leven reageert al spoedig na de invoering. In een artikeltje *Onze muts* heeft de auteur het over „die boterpotjes” en schrijft hij : „Voor mijn deel, zeg ik rechtuit, dat ik het voor de oude groene muts houd. Die staat mij dunkt toch beter op de sterkafgeteekende gelaatstreken van den Vlaamschen jongen, terwijl de *astrakan's* beter zouden pronken op de fijn gesnedene trekken van een mooi juffertje. Nochtans er bestaat eene studentenklak of er bestaat geene : gaat men zoo alle vijfvoet van muts veranderen, dan is het geene studentenklak meer, maar eene modeklak.” Een later stukje is nog bitser : „*Leve de oude versletene groene !* — Studenten, als gij niet wilt het uitzicht hebben van peetermannen, draagt allen eene studentenmuts : wel te verstaan geen van die frankorussische spuwbakjes, maar eene ware nationale studen-

tenklak, eene klak gelijk die van onze voorgangers (wier voorbeeld wij in *alles* moeten navolgen) toen zij voor onze miskende rechten streden. Laat die afgekapte buisjes voor collegiegastjes, moosboeren, enz. Hurrah voor de ware studentenpet !”

In een ander nummer van *Ons Leven* wordt de toque nog een „valhoedje” en „een notenschelp op 'nen kaas” genoemd. Dus (nog) geen animositeit tegen een Waalse studentenpet, wel tegen een nieuwe weinig gewaardeerde mode.

De toque, aanvankelijk netjes en rechtopstaand gedragen, zou later, vooral na de eerste wereldoorlog, naar Belgische studentikoze gewoonte verslonsd worden. „Plus elle est vieille, verte, constellée, déchirée, plus elle est honorable”. Bovendien werd ze behangen met allerlei „kwedelen” zoals de Petermannen ze noemden : kentekens, medailles, blikjes en miniatuurbierpotjes, zodat ze op een narrenkap ging lijken.

Vele jaren na haar invoering zou de toque, intussen specifiek hoofddekseel van de katholieke Waalse en franskiljongse studenten geworden, opnieuw een voorwerp van ruzie uitmaken, ditmaal uitgelokt door de Waalse studenten te Leuven zelf. Zij namen het niet dat collegeleerlingen de zwarte astrakan toque begonnen te dragen. *La toque dans le lait* titelde *L'Avant-Garde*. En verder : „Nous en avons assez de la voir ainsi dégradée”. Collegeleerlingen met een toque op schoolreis te Leuven werden op hoongeroep en de kreet „A bas la calotte” onthaald door Waalse studenten. De Fédération Belge des Étudiants Catholiques protesteerde tot bij kardinaal Van Roey, die beloofde maatregelen te treffen. De Jezuiëten hadden de klip omzeild : zij deden de leerlingen van hun colleges een toque in grijze krulwol met paarse bodem dragen.

Wat de toque of calotte voor de Waalse studenten betekende, blijkt uit wat *L'avant-Garde* nog schreef : „ Il est intolérable que notre glorieuse coiffure (...) fut portée par des gamins incapables de la faire respecter et de saisir la grandeur du symbole qu'elle constitue”.

3. De Vlaamse studentenpet

„De heusche vlaamsche pet” : zo wordt ze in *Ons Leven* genoemd. Ze was wel een eigen pet voor de Vlaamse studenten, doch gewoon van de Duitsers overgenomen. Dat de glorieuse studentenleider Jef vanden Eynde, hoofdredacteur van *Ons Leven* (1901-1908) en praeses van het Vlaams Verbond (1905-1907), die het studentenleven te Leuven tot een hoog cultureel peil opvoerde, zich ook tegen de „crapuleuse” pet zou keren, lag voor de hand. Hij vond steun bij commilitones die zoals hij het studen-

tenleven wilden veredelen : Alfons de Groeve, Juul Spincemaille, Filip van Isacker, Hubert Verwilghen en anderen, en ook professor Scharpé stond achter zijn opzet. Zij opteerden voor de Duitse studentenpet.

Twee voorbeelden hebben de keuze van Jef vanden Eynde en zijn kameraden beïnvloed : *Alt-Heidelberg* en de Lovania.

Het toen veel gespeelde romantische toneelstuk van Wilhelm Meyer-Förster (1862-1934), een hymne op het studentenleven, werd op 16 januari 1906 voor het Vlaams Verbond te Leuven opgevoerd door het „Koninklijk Nederlandsch Tooneel” van Antwerpen ; het boeide de studenten uitermate door het kleurrijk vertoon. „Vooraf sedert de opvoering van Oud-Heidelberg houden wij aan gebruiken en voorwerpen die den student eigen zijn en hem later zijn studentenleven zullen herinneren. Die pracht van kleuren, die bonte wemeling van petten en driebanden wierpen als een gefonkel van lenteson in onze feesten van het „Vlaamsch Verbond”. Aldus een verslag in *Ons Leven*.

De Studentenverbindung Lovania, te Leuven opgericht in 1895 en door de oorlog van 1914-1918 teloorgegaan, was een vereniging met het Duits als voertaal en volledig ingericht volgens de norm van het Cartellverband der Katholischen deutschen (farbentragenden) Studentenverbindungen. Onder de leden (een dertigtal) waren Duitsers, Zwitsers, Luxemburgers, Vlamingen w.o. Jef vanden Eynde en Piet Heuvelmans en ook Walen.

De drie bestuursleden of Chargierten tooiden zich op de bijeenkomsten met het Duitse studentenuniform ; de leden droegen een groene pet en een rood-wit-groen lint. De stijlvolle vergaderingen en het „Couleurtragen” van de Lovania oefenden een grote aantrekkingskracht uit op de Vlaamse studenten.

Zo werd dan in 1907 een nieuwe pet samen met de „drieband” uit Duitsland overgenomen.

Uit de vele modellen vervaardigd door de Studenten Utensilien und Couleurbandfabrik Carl Roth te Würzburg kozen te Vlaamse studenten er een paar : kleine, ronde petten (overlangs ca. 19 cm) uit laken, met een kort klepje. De kleur van het bovenstuk en de drie randkleuren waren verschillend voor elke gouwilde en voor enkele gewestelijke clubs die zich toen ook „gilde” noemden.

Volgens Albert van Driessche waren er groene, rode, paarse, blauwe, wijnkleurige, oranje en witte petten. Rond het bovenstuk was een witte bies (passepoil) ; zoals in Duitsland werden op deze petten faculteitskentekens noch jaarsterren gedragen. Volgens een Duitse catalogus uit die periode bedroeg de prijs van een dergelijke pet van 2,50 tot 3 Mark.

Jef vanden Eynde, die reeds veel van zijn eigen geld

gestoken had in de vierkleurige omslagen van het door hem vernieuwde *Ons Leven*, bestelde persoonlijk een vracht studentenpetten in Würzburg. Ze kwamen toe tegen het eerste Vijfjaarfeest van het Vlaams Verbond dat gevierd werd in februari 1907.

De aankomst van die petten te Leuven verwekte bij de Vlaamse studenten een ongekende geestdrift. Albert van Driessche, medestudent van Jef vanden Eynde, heeft die wondere nacht tweemaal in *Ons Leven* beschreven. „Het werd een van de heerlijkste Vlaamsche machtsontploffingen onder de vele die wij te Leuven gekend hebben”. De stad gonsde van de studentenliederen en Mon van Dieren speechte van op de tafel in alle studentenkafees.

In zijn bijdrage *Een kijkje in „Ons Leven” (1903-1913)* schreef August van Cauwelaert : „De vierde lustrumfeesten van *Ons Leven* waren het signaal van een nieuwen strijd : ditmaal tegen de Waalsche studenten. De „crapuleuze” had ingediend. Het behoorde niet meer tot de noodzakelijke eigenschappen van een student een pet te dragen dieliters bier gezopen had en de tafels had schoongedweild. De studenten waren, zonder iets van hunne uitbundige joligheid in te boeten, voornamer geworden. Dat was hoofdzakelijk het werk van Jef vanden Eynde. Uit Duitsland liet hij die mooie, kleurige petten komen tot spijt van de Walen die 't benijdden. *Ons Leven* en de *Avant-Garde* lagen in strijd.”

In 1908, één jaar na het invoeren van de nieuwe pet, kwamen de besturen van de gouwilden overeen één enkelè vorm aan te nemen voor alle petten en één kleur voor iedere gilde, o.m. als teken van eendracht. Luidens mededelingen ons gedaan door oud-studenten uit die tijd waren de kleuren van de gildepetten als volgt : Antwerpen rood (rand : rood-wit-rood), Brabant lichtgroen (rand : rood-wit-blauw), Limburg blauw (rand : ?), Oost-Vlaanderen donkergroen (rand : geel-zwart-geel), West-Vlaanderen paarsrood (rand : geel-zwart-blauw).

Met de gildepetten en het Verbondslint (zwart-geel-lichtblauw) had Jef vanden Eynde tevens uit Duitsland het principe van het *Couleur-* of *Farbentragen* ingevoerd. Men droeg niet langer zo maar een studentenpet doch een corppet, die „Vlaamsche stambewustheid en solidariteit symboliseerde” (Albert van Driessche). Eenzelfde gedachte : tonen dat men katholiek en onderling verbonden was, had ook de ontwerpers van de toque beziel.

Wat het dragen van korpskleuren betreft, kan men de verschillende formuleringen van de Duitse Verbindungen en Korporationen als volgt samenvatten : de idee van een studentenbeweging vindt haar sterkste symbolische uitdrukking in pet en lint. Het openlijk dragen van kleuren bewerkt verantwoordelijkheidsbesef en gemeenschaps-

Vlaamse petten. Opstelraad en Feestcomité van het jubelfeest van *Ons Leven* 1888-1908. – *Van links naar rechts :*
Eerste rij : J. Grietens, A. de Groeve, A. Poodt, Jef vanden Eynde, A. Denecker, A. van Cauwelaert, A. Vercruysse.
Tweede rij : J. Lindemans, E. Wagemans, L. Rogman, A. Naulaerts, J. Spincemaille, V. van Thournout, A. van Huffelen.
Derde rij : K. Indekeu, F. Huys, P. Lindemans, Ernest Claes, L. Verstraete, J. Boucqué en P. Heuvelmans.

gevoel. Kleuren dragen is kleur bekennen, het is uitkomen voor de beginselen van de gemeenschap waartoe men behoort en een versterking van het samenhorigheidsgevoel harer leden. De pet legt de drager ervan ook een bepaalde levenshouding en verplichtingen op. Natuurlijk moest de pet zelf, als symbool, keurig en rein zijn.

Voor de honderden Vlaamse studenten, die opeens met een wemeling van kleurige petten al zingend door de straten trokken, was het ook wat men nu een „contestatie” zou noemen ; zij zouden thans opvallend, haast uit-

dagend, met zwier en kleur hun aanwezigheid te Leuven bevestigen. Met vooraan het Verbondsvaandel en de fanfare en met de petjes op het hoofd riepen zij op 9 mei 1909, staande voor Kardinaal Mercier en rector Hebbelynck : „Wij willen Vlaams op de Hogeschool !”.

Het invoeren van een aparte pet — en dan nog een Duitse — voor de Vlaamse studenten te Leuven werd door de Walen zeer kwalijk opgenomen. Het was voor hen niet veel minder dan een antigodsdienstige en antinationale daad : het verbreken van de solidariteit van de katho-

lieke studenten en een germanisering van de Vlaamse gilden.

In een polemisch artikel *Pour la calotte* in *L'Avant-Garde* wordt dit hoofddeksel beschreven als „ce drapeau d'honneur, qui élève haut le trophée de nos convictions, et qui sert de point de mire pour désigner aux gueux les tenants de la foi...” en verder: „La toque d'astrakhan seule a pour elle le prestige de la tradition et le baptême du feu”.

Een incident zou de gemoederen nog meer ophitsen. Tijdens de feesten ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van *Ons Leven* was er op zondag 23 februari 1908 's avonds een lichtstoet waarin transparanten of lichtbakken werden megedragen. Op de lichtbak van de Limburgse club Hesbania waren humoristische tekeningen aangebracht, voorkomend op de sedert 1906 veelkleurige kaft van *Ons Leven*, onder meer een kikker met een toque (waaraan niemand aanstoot genomen had), een uil en een aap, doch de ontwerper van de lichtbak had op de kop van die aap een calotte bijgetekend en daaronder het woord „Zo-ot” geschilderd. Dit lokte protest uit bij de Waalse studenten die langs het voor hen beledigend transparant meeliepen al roepend „Vive la calotte”. Een regenvlaag deed de stoet uiteengaan en bedaarde de gemoederen.

Door de Waalse studentenbladen *Le Solfatare* en *L'Avant-Garde* werd het incident geweldig opgeblazen in verscheidene artikelen vol vitriool. De Vlaamse studenten die de Waalse tot deelneming aan hun feesten uitgenodigd hadden, waren haatdragende huichelaars die „l'emblème de nos convictions les plus chères” gehoond hadden. Nogmaals betoogden de Waalse bladen dat de vervanging van de calotte, een der machtigste banden tussen katholieke universiteiten, niets anders dan scheuring kon teweegbrengen. De pet van de Vlamingen werd gegipst als zijne „prussienne, teutonne, tudesque, d'outre-Rhin”.

Ons Leven reageerde rustig onder de titel *Tot spijt van die 't benijdt...* Hoe konden de Walen een humoristische tekening, zonder kwaad inzicht, gaan verbinden met de beschuldiging als zou de ganse lichtstoet het symbool van de godsdienst bespot hebben. Het zijn de Walen die begonnen zijn met spotternij toen de Vlamingen een nieuwe pet invoerden en zij hebben schuld aan de scheuring door hun minachting voor de meestgesprokene der beide landstalen.

Als 't Past, een niet geregeld verschijnend strijdblad, naamloos uitgegeven door een vijftal Vlaamse studenten, was in zijn reactie al even heftig als de Waalse bladen in hun uitval. Eigenlijk, betoogt het blad, hebben de Walen, die de Vlaming op alle gebied als hun mindere beschouwen, weer eens uiting gegeven aan hun rasgevoel. En

indien „het geloof en de edelste gevoelens dezer lieve Heertjes op hunne mutsen gebouwd zijn, (... ..) dan eischen wij niets meer, iets grootsch, iets dat dieper in het hart gegrift staat”.

In november 1912 ontstond nieuwe herrie rond de petten. Nadat eerst in een bijdrage getiteld *Onze Vlaamsche petten* de opgeschroefde beschouwingen van de Walen in verband met een „hoofddekselkwesitie” onzin werden genoemd, verscheen twee nummers verder in *Ons Leven* een bijdrage *Aan de Waalsche Heeren ter overweging*, naar aanleiding van een artikel in *L'Avant-Garde*, onder het motto „Oui, nous l'avons ramassée dans la boue”. Hiermede werd de calotte bedoeld. Het was de parafrase van een vers uit het lied *Les Calottins de l'Université*, waarin gezongen werd:

„Or nous l'avons ramassé dans la boue

Ce sobriquet (calottin) par la haine inventé.”

Aanleiding tot de nieuwe polemiek over de pettenkwesitie was een meeting tegen de „flamingantisatie” van de Universiteit te Gent, in november 1912 te Leuven ingericht door de Ligue pour la protection de la langue française. De vergadering was geëindigd met vechtpartijen tussen Vlaamse en Waalse studenten. Ditmaal reageerde *Ons Leven* vinnig: „Het eeuwige refreintje! — en eene rechtstreeksche afleiding daar van: „Wie de calotte draagt is katholiek en wie ze niet draagt is het niet”. De Vlamingen zijn even goede katholieken als de Walen, doch ze zijn ook Vlaamsgezind en dat mag niet; ze werden door de Waalse Heren steeds geminacht als zijnde „boeren” en gehoond om hun eis tot hoger onderwijs in de bespote „moedertaal”.

Herhaaldelijk werd in de Waalse studentenbladen nog teruggekomen op het dragen van de toque of calotte als algemene katholieke studentenmuts. In 1912, naar aanleiding van de eis „Vlaams op de Hoogeschool”, schreef *Louvain Universitaire*: „Je fais appel à la modération, au calme. Notamment qu'il ferait beau voir à Louvain les flamand se resaissir et réparer le geste malheureux qu'ils firent en abandonnant notre vieille calotte — ce vieux symbole catholique pour lequel nous avons tant combattu.”

En in 1914 wijzen de Walen er nogmaals op dat de toque geen andere betekenis heeft dan „katholiek”. Nous portons fièrement la calotte, elle témoigne de notre attachement à la cause catholique et n'est pas comme vous le pensez la coiffure wallonne. C'est vous qui lui avez donné ici à Louvain cette signification fautive en la reniant pour aller là-bas, outre-Rhin, chercher ce sensationnel couvre-chef que l'on appelle la kappe. Telle n'est pas la signification de notre chère calotte”.

De calotte zou nooit meer door de Vlaamse studenten

worden gedragen en werd door hen inderdaad blijvend als een kenteken van de Walen beschouwd. „Allen naar gilde en verbond, met op ons hoofd de *Vlaamsche* pet, die misschien wel zoo astekchtig niet lijkt als meer voornamen hoofddeksels maar die kleurig en kranig den vlaamsche jongen past. Dat is *ons* uniform en blijft het al kraaiden ook alle hanen van heel de wereld zich heesch.” Aldus Filip de Pillecijn in *Ons Leven* dat kort daarop nog eens op de Waalse aanmatiging terugkomt: „Ik vraag me af waarom de Walen ons toch altijd hun calotte willen opdringen. Het ware misschien goed hun eens te herinneren in welke omstandigheden onze pet als kenteken der Vlamingen ingebracht werd. (De vernedering van de Vlamingen in de Société générale des Étudiants.) Ze zouden ons dan misschien uit eerlijke schaamtegevoel met vrede laten in ons eigen huis. Die bemoeiziekte schijnt hun raskwaal te zijn. Bekijk maar even hun houding tegenover de Vlaamsche Beweging in 't algemeen”.

In 1913 werd door de Leuvense gouwgilden een nieuw model van pet ingevoerd: groter dan het eerste petje, met een ietwat afhankelijk bovenstuk (overlangs circa 24 cm) en in fluweel in plaats van laken. De kleuren per gilde bleven onveranderd. Ditmaal kwamen de petten uit Oostenrijk, van de Couleur-Artikel-Fabrik Chr. Lammerer, Regensburg-Wien.

De nieuwe pet werd in *Ons Leven* met geestdrift begroet: „Het was een onvermijdelijk gevolg der uitbreiding van de Vlaamschgezinde gedachten door de ontwikkeling van onze organisatie die nu al onze Vlaamsche studenten omvat, dat de Vlaamsche studenten, bewust van hun waardigheid, bewust van den stempel van ernst dien hun vlaamsch-zijn op hen drukt ook in hun uiterlijk voorkomen als Vlaamsche student deftiger en voornamer werden (...) Nu onze pet een nieuwen vorm heeft gekregen zal er ook een vernieuwing van ijver tusschen de Vlaamsche studenten komen om het traditioneel geworden symbool van hun vlaamschgezindheid in eere te houden. Onze petten

mogen nu toch overal gezien worden en de Vlamingen daar mogen we wel op pochen mogen overal gezien worden waar hun petten te zien zijn”. Dat de Vlaamse studenten inderdaad trots waren op hun petten moge blijken uit het volgende: in februari 1914 werd te Antwerpen een landdag gehouden van het Algemeen Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond. *Ons Leven* riep de studenten op om eraan deel te nemen en „vooral in de Vlaamsche Opera (7.2.1914) door hun talrijk optreden eenen machtigen indruk te maken op het Antwerpsch publiek”. Als voetnoot stond daarbij: „De studenten worden verzocht in den Schouwburg hunne petten af te nemen gedurende de opvoering”.

Enkele maanden later brak de oorlog uit en op 25 augustus 1914 staken de Duitse soldaten hele huizenblokken van Leuven in brand. Ook de Lakenhal waarin de universiteitsbibliotheek was ondergebracht en het Studentenhuis aan de Vaartstraat gingen in de vlammen op. Een groot aantal Vlaamse studenten zou vier jaar lang aan het IJzerfront een strijd op leven en dood voeren. De Universiteit was gesloten en zou pas op 21 januari 1919 heropend worden.

Hartelijke aanbeveling

Dit artikel werd geïllustreerd met foto's berustend in het Archief en Museum van het Vlaams Studentenleven (A:M.V.S.).

V.V.A.-leden die wensen dat herinneringen uit hun studententijd niet verloren gaan, kunnen die toevertrouwen aan het A.M.V.S. Zend ze (of schrijf een kaartje om ze te laten afhalen) naar het:

Archief Vlaams studentenleven
Universiteitsbibliotheek
Mgr. Ladeuzeplein 21
3000 LEUVEN

AFDELING ANTWERPEN

PROGRAMMA

Dinsdag 5 december 1978 — 762e ontmoeting

Onze traditionele Sinterklaas zal plaatsvinden in de Sint-Niklaas-kapel, Lange Nieuwstraat 3, Antwerpen, te 20.30 u.

Opvoering van 'Neus, de Schavies' in Poppenschoolburg Van Campen.

Voor deze amusementsavond wordt een tussenkomst van 100 fr. per persoon gevraagd.

Dinsdag 12 december 1978 — 763e ontmoeting

Spreker : Stan Milbou

Titel : Liefdeslyriek van Pablo Neruda.

Voordracht uit gedichten met muzikale begeleiding.

Inleiding : Dr. med. Yvonne Lammens, bestuurslid.

Kerst- en nieuwjaarsreces

Dinsdag 9 januari 1979 — 764e ontmoeting

Spreker : Ir. J. A. Manusama, President in ballingschap van de Republiek der Zuid-Molukken.

Titel : Het Zelfbeschikkingsrecht in het algemeen en in het bijzonder voor de Zuid-Molukkers.

Inleiding : Ir. Rudolf De Rycker, voorzitter.

Dinsdag 16 januari 1979 — 765e ontmoeting

Spreker : H. B. Cools, Schepen voor Ruimtelijke Ordening der Stad Antwerpen.

Titel : Ontvolking van de stad.

Inleiding : Dr. med. Herman Vansteenland, oud-voorzitter.

Dinsdag 23 januari 1979 — 766e ontmoeting

Spreker : Prof. Dr. Sc. G. Van Steenkiste, hoogleraar aan de R.U.G. - Voorzitter V.V.A. Gent.

Titel : Het Rapport van de Club van Rome.

Inleiding : Dr. Sc. F. Broeckx, bestuurslid.

Dinsdag 30 januari 1979 — 767e ontmoeting

Spreker : Prof. L. Baeck, hoogleraar aan de K.U.L.

Titel : Nieuw Rechts.

Inleiding : Apotheker Emile Hoet, bestuurslid.

AFDELING TAXANDRIA

KOMENDE AKTIVITEITEN

Donderdag, 7 december 1978 om 20.30 u. in het Dennenhof te Brasschaat

Titel : „Een nieuw vermogenstatuut voor de echtgenoten”.

Spreker : Mieke Coene, docent aan de U.I.A.

De wet van 14 juli 1976, die sinds 28 september 1976 van toepassing is en het Belgisch huwelijksrecht grondig wijzigt, is het uiteindelijke resultaat van een jarenlang streven naar juridische gelijkheid tussen man en vrouw. Deze gelijkheid, nu in de tekst van de wet verwezenlijkt, betekent een ingrijpende vernieuwing van de gevolgen van het huwelijk, zowel wat de persoon als de goederen van de echtgenoten betreft.

Prof. Mieke Coene, echtgenote A. Puelinckx, geboren te Aalst 1940, promoveerde tot doctor in de rechten te Leuven 1963, geaggregeerde van het hoger onderwijs. Geassocieerd docent aan de U.I.A. Zij was tevens voorzitter van de Belgische commissie voor en van de vrouw en twee jaar afgevaardigde in de UNO van dezelfde commissie. Moeder van drie kinderen.

Zaterdag, 9 december 1978, Sinterklaasfeest

Deze namiddag vrijhouden voor de komst van St.-Niklaas !

Hij zal zowel tot de jongeren als tot de ouderen een woordje richten. V.V.A. Taxandria-sfeer gegarandeerd.

Nadere gegevens volgen nog.

Donderdag, 11 januari 1978 om 20.30 u. in het Dennenhof te Brasschaat

Titel : „Gezin en carrière”.

Zijn zij komplementair of tegengesteld wat betreft doelstellingen ? In ieder geval werken beide sterk op mekaar in, kunnen dan ook positieve of negatieve invloed op beide totaal-situaties meebrengen.

Hoe kunnen conflicten tussen beide doelstellingen worden opgevangen of voorkomen ?

Spreker : Piet Nijs.

Piet Nijs, geboren te Tongeren in 1937.

Studeerde psychiatrie en psychoanalyse aan de K.U.L. Sinds 1968 is hij adjunkt diensthoofd Gynaecologie van het Academisch Ziekenhuis St.-Raphaël te Leuven en docent in de seksuologie.

Publiceert in vele binnen- en buitenlandse tijdschriften en schreef o.m. het driedelig werk „De eenzame samenspelers”.

AFDELING KORTRIJK

Dinsdag 12 december 1978 om 20.15 uur

Prof. Dr. E. Schillebeeckx, K.U. Nijmegen :
„Menselijke ervaring en geloof”.

Vrijdag 19 januari 1979 om 20.15 uur

Kamerkoor Musica Flandrorum o.l.v. Herman Roelstraete :
Vocale en instrumentale muziek der Nederlanden.

VARIA EN PERSONALIA

Gent 12.10.1978

Geachte Heer,

Wij danken U zeer hartelijk voor de toezending van de exemplaren Vivat Academia. Het „In memoriam” over mijn man heeft ons zeer getroffen en we zullen dit, samen met zijn „Epos” bewaren als een herinnering aan het Verbond der Vlaamse Academics.

Met dank en hoogachting,

Mw. A. Elaut-Scheeders

PERSMEDEDELING VAN DE BOND VAN VLAMINGEN VAN OOST-BELGIË

De Bond van Vlamingen van Oost-België (sekretariaat : Putstraat 33, Tongeren) vraagt met aandrang aan de T.A.K. en V.M.O. uit de Voerstreek weg te blijven. Genoemde groeperingen en hun zg. Voer-wandelingen zijn in de rustige dorpen van Berwinne, Voer en Gulpe een rode doek om stieren woedend te maken. In de Voerstreek hebben we nodig : mensen die zeer bescheiden en zeer diplomatisch vooral, met kennis van toestanden en met veel naastenliefde, alle bewoners van Voeren tegemoet treden om dit achtergebleven gebied economisch, sociaal en cultureel te verheffen, trouw aan eigen aard en taal.

EEN BRIEF

Tussen de brieven die wij op de redactie in verband met ons voorgaand nummer ontvingen is er één, en wel de kortste, die ons bijzonder plezier heeft gedaan. Omdat hij ook betrekking heeft op het hele V.V.A., willen we niet nalaten de tekst hieronder te laten volgen.

OVERLIJDENSBERICHTEN

— **Alfons Soetewey**, geb. te Lillo-Kruisweg op 22.6.1896 en overleden te Wilrijk op 30.9.1978.

— **Marie Arnold Albert Claessens**, vader van Jan-Chr. Claessens, lid V.V.A.-Limburg, gemeenteraadslid te Maaseik, geb. te Mechelen-aan-de-Maas op 2.4.1896 en overleden te Maaseik op 22.10.1978.

— **Dirk Van Coppenolle**, lid Campinia Academica, dr. ger. fil., oud-leraar Koninkl. Atheneum te Hasselt, geb. te Essen op 2.5.1895 en overleden op 21.8.1978.

GEBOORTE

— **Frederik**, kindje van de Heer en Mw. Leo en Monique Jonckheer-Vanneste, geboren te Deurne op 13.8.1978.